

PREDSLOV

Dve židovské dievčatá Ráchel a Miriam Resslerové zaklopali na dvere sedliackeho domu v dedine Jarok pri Nitre a požiadali o pomoc. Anna a Vincent / pozn. redakcie – Tökölyovci /, dvojica, ktorá na statku žila, ich nepoznali, neboli to ich susedky, priateľky alebo známe, dokonca nevedeli nič o prenasledovaní a ťažkostiach, ktoré si Resslerovci museli vytrpieť.

Predpokladali, že Ráchel a Miriam boli Židovky, a hoci si veľmi dobre uvedomovali risk, ktorý na seba berú, ponúkli dievčatám a ich rodine úkryt a jedlo. Zdanlivo boli Anna a Vincent obyčajní ľudia ako milióny iných, ale v čase, keď väčšina obyvateľov Európy zlyhala v poskytnutí akejkoľvek pomoci Židom, boli výnimoční v ich ľudskom konaní a dali skutočný význam zásade: „Som strážcom svojho brata.“

Je želaním židovského národa preukázať uznanie ľuďom ako Anna a Vincent, zdokumentovať ako riskovali životy, aby zachránili Židov robiac tak z čisto ľudských pohnútok. Uznáním ich činov berieme na vedomie dobro v človeku a vyjadrujeme našu vieru v ľudského ducha. Tento duch, ktorý prekonal každý osobný alebo materiálny záujem, bol zjavný v konaní týchto ľudí tvárou v tvár všetkému zlu, ktoré zaplavilo Európu. Hodnoty podopierajúce civilizáciu pramenili z viery, že človek bol stvorený na Boží obraz a tieto hodnoty sú zakorenené v desiatich prikázaniach, obzvlášť v tom - „Nezabiješ“, v zachovávaní základných práv osobnej slobody, práva na vlastníctvo a rovnosti. Počas druhej svetovej vojny tieto hodnoty skolabovali pod tlakom nemeckej nacistickej okupácie, keď prílivová vlna antisemitizmu zaplavila celú Európu a kolaborácia s nacistickým fašizmom bola každodennou záležitosťou.

Ako ľudské bytosti veriace v možnosť slobodnej voľby – ako je napísané v knihe Deuteronómium 30:15 a 19* : „Hľa, dnes som predložil pred teba život i šťastie a smrť i nešťastie... vyvol' si život...“ – zachytili sme v tejto Encyklopédii akty záchrany Spravodlivých medzi národmi, aby sme vzdali úctu týmto mužom a ženám, ktorí plávali proti prúdu a vybrali si dobro.

Ľudská spoločnosť uznáva hrdinské činy, ktoré si zvyčajne vyslúžia povzbudenie a podporu okolitej spoločnosti alebo jej časti. Počas druhej svetovej vojny boli mnohí, ktorí odvážne bojovali riskujúc svoj život, vrátane partizánov a členov odboja, ktorí sa so zbraňou v ruke postavili proti nemeckej – nacistickej okupácii. Naopak tí hrdinovia, ktorí konali v tajnosti, aby zachránili Židov čeliac nepriateľstvu a nebezpečenstvu vyzradenia, nepocítili povzbudenie spoločnosti, v ktorej žili. Napriek tomu sú ich činy skutkami najvyššieho hrdinstva, nie menšieho ako hrdinstva preukázaného na bojisku.

S postupom Spojeneckých armád, ešte pred víťazstvom a oslobodením, keď sa svet dozvedel hroznú pravdu o holokauste a tragédii, ktorá postihla židovský ľud, boli odhalené aj mimoriadne činy záchrancov. Ich príbehy sú popretkávané s príbehmi tých pár ľudí, ktorí prežili a ktorí sa podelili so svetom so svojimi bolestnými výpoveďami a s vdakou ocenili záchrancov.

Spolu s vybudovaním štátu Izrael vznikla i jeho povinnosť pripomínať si Židov, ktorí zahynuli v holokauste, a spracovať obrovské množstvo zhromaždenej dokumentácie. Izraelský Knesset prijal špeciálny zákon, ktorým bol založený orgán na pripomínanie si týchto udalostí – Jad Vašem v Jeruzaleme. Ten prejavil túžbu a potrebu vzdať úctu Nežidom, ktorí riskovali svoj život a život svojich rodín, aby zachraňovali Židov.

Projekt Jad Vašem, ktorým sa uznávajú Spravodlivý medzi národmi, nový termín v európskej histórii 20. storočia, vznikol v 60. rokoch a už uznal tisíce záchrancov. Osoba Spravodlivého symbolizuje ľudskosť, podstatu myšlienky slobodnej voľby dobra tvárou v tvár zlu a odmietnutie ľahostajnosti. Títo ľudia pochádzajú zo všetkých krajín Európy a zaslúžia si, aby slúžili ako príklad, s ktorým sa môžeme stotožniť ako so vzorom. Je dôležité, aby budúce generácie vedeli, že v konfrontácii s brutalitou či vraždením, kolaboráciou, mlčaním a ľahostajnosťou sa ľudia mohli zachovať odlišne, hoci bola len hŕstka takých, ktorí to dokázali.

Príbehy záchrancov sú fascinujúce aj úžasné. Keď sa ich pýtali: „Čo vás viedlo k tomu, aby ste to urobili?“, mnohí odpovedali, že si nezaslúžia žiadnu zvláštnu zmienku alebo uznanie, pretože ako ľudské bytosti jednoducho spravili správnu vec. Toto je spôsob myslenia, ktorý by si mali osvojiť všetci ľudia. Mal by slúžiť ako vzorový model, ktorý môže pomôcť mladým ľuďom vybudovať novú spoločnosť. Bude založená na ľudských hodnotách s úsilím dosiahnuť dobro.

AVNER SHALEV

generálny riaditeľ Jad Vašem